MAFI en het Nationaal Natuur Historisch Museum in Budapest

door Aaike van Oord

Hongarije heeft een rijke geologische geschiedenis. Er zijn in Hongarije vele verschillende geologische en kwartairgeologische verschijnselen te vinden. Ook paleontologisch is Hongarije niet onbelangrijk, de Magyarorsaurus transsylvanicus *(een Sauropode uit het Maastrichtien) is daar een mooi voorbeeld van. Ten tijde van de bloei van deze wetenschap is er een groot nationaal geologisch instituut opgericht. Nu moeten we echter een deel van deze geologische rijkdommen in het buitenland zoeken, omdat het Verdrag van Trianon grote delen van Hongarije aan andere landen toekende, Transsylvanië bijvoorbeeld aan Roemenië.*

Magyar Állami Földtani Intézet

Het Koninklijk Hongaarse Geologisch Instituut is opgericht in 1869. MAFI, Magyar Állami Földtani Intézet, heeft echter pas sinds 1899 een eigen gebouw, ontworpen door Ödön Lechner. Afb. M – 1. In 1895 kreeg het instituut een gift van Andor Semsey, een mineraloog, van 100.000 kronen en een stuk land van de overheid en kon een eigen gebouw ontworpen en gebouwd worden. De overheid stelde echter zes eisen aan het gebruik van het stuk land. (1) Alleen MAFI zou een gebouw mogen neerzetten; (2) het gebouw moest in drie jaar klaar zijn; (3) de toegang tot de collectie moest open zijn voor publiek en gratis te bezoeken; (4) er moest een catalogus van de collectie gemaakt worden; (5) MAFI moet alle scholen in Hongarije voorzien van informatiepakketjes met mineralen en (6) MAFI is vrijgesteld van belasting en andere overheidsbijdragen.

Een prijsvraag voor het ontwerp van het gebouw in 1896 leverde veertien verschillende ontwerpen op. Ödön Lechner won, hij ontwierp rond die tijd meerdere gebouwen in Budapest, zoals de Post-spaarbank en het Museum voor toegepaste kunst. Voor de uiteindelijke bouw van het MAFI-gebouw maakte Lechner nog een aangepaste bouwtekening die het aanzicht van het gebouw nog wat meer gratie gaf. Ook werd het oorspronkelijk relatief conservatieve ontwerp meer Jugendstil en meer in de bekende lijn van Lechners stijl. Opvallend daarbij is het gebruik van geglazuurde tegels, stenen en dakpannen van de Zsolnai fabriek. De ceramiek van Zsolnai was in heel Europa nog tot ver in de 20e eeuw bekend. Binnen is het ontwerp eveneens goed uitgedacht. De vele details in het interieur, tot aan de prachtig geverfde deuren in de toiletten, maken alleen al een bezoek de moeite waard. Er zijn overal (ook aan de buitenkant van het gebouw) twee kleuren blauw gebruikt en het interieur is afgewerkt met witte lijnen en patroontjes. Afb. M – 2.

De bibliotheek en het museum staan gratis voor bezoekers open. Er zijn tijdelijke en permanente tentoonstellingen die gaan over Ödön Lechner, de geologie van Hongarije en bijvoorbeeld Hongaarse mineralen. Ook kunnen de voetafdrukken van gewervelde dieren en vogels uit het Mioceen bekeken worden. Het museum is niet vreselijk groot, maar wel aardig omdat het alles van Hongarije laat zien. Sommige museumzalen zijn zeer ouderwets en geven 'saaie' opsommingen van alle vondsten. Een beetje zoals sommige zalen in het Teylers museum. Een aanrader is je door de man in het kaartenarchief (Térképtár) een paar prachtige (en goedkope) geologische kaarten uit de communistische tijd of zelfs nog van daarvoor te laten aansmeren. De keus is overweldigend; de communicatie helaas beperkt.

De Hongaarse geologische bibliotheek (Könyvtár) is een openbare wetenschappelijke bibliotheek van hoog niveau. MAFI zegt de grootste aardwetenschappelijke bibliotheek te hebben met bijna 330.000 documenten, publicaties en kaarten. Heel aardig is natuurlijk de aanwezigheid van vele documenten en kaarten uit het communistische tijdperk. De collectie is zeldzaam omdat sinds 1869 systematisch de geologische literatuur en de kaarten van Hongarije en het buitenland zijn verzameld. Ook ontving de bibliotheek ongeveer 700 soorten tijdschriften en publicaties die niet in omloop zijn gekomen van in totaal ruim 600 medewerkers.

Afb. M – 1. Het MAFI-gebouw als plaquette op de voorgevel van het instituut.

Magyar Természettudományi Múzeum

Het Hongaars Natuurwetenschappelijk Museum is bijna 200 jaar oud en is gehuisvest in een mooi, statig gebouw, zoals er in Budapest veel zijn. Het museum is niet zo mooi als het gebouw van MAFI. Honderdduizenden mensen bezoeken elk jaar het museum. Ook wordt door dit museum de literatuur verzameld op het gebied van botanie, dierkunde, mineralogie, paleontologie en antropologie. Inderdaad, antropologie behoort in vele buitenlanden tot de natuurwetenschappen, zo ook in Hongarije. Dit is wel te begrijpen, omdat de archeologie hieronder valt. De inrichting en educatieve ideologie van het museum zijn sinds de jaren tachtig gelukkig veel veranderd. De communistische periode heeft zichtbare sporen nagelaten, maar het is zeker een modern en ook kindvriendelijk museum.

Afb. M – 2. Jugendstil-interieur van het MAFI-gebouw in Budapest.

De botanische afdeling heeft een collectie van in totaal 1.800.000 items, zowel paleobotanisch, bloeiende planten als paddestoelen. Van 390 miljoen jaar oude Devonische fossielen tot recente, van bijna alle geologische periodes. De diversiteit van het plantenrijk is inclusief de nu levende planten alom vertegenwoordigd.
De onderdelen van ongewervelde en gewervelde dieren van de zoölogische afdeling bevatten alles bij elkaar meer dan 7 miljoen specimens. Dit is de op vijf na grootste collectie ter wereld, die items uit alle windstreken bevat, van grote tot microscopisch kleine dieren.

De collectie van de afdeling geologie en paleontologie – één van de eerste collecties van het museum – bestaat uit zo'n 100.000 fossielen, die in Hongarije of in het buitenland zijn opgegraven. Er zijn vele kostbare skeletten, afdrukken, dinosauruseieren, voetafdrukken van reptielen en schedels van primitieve olifanten te zien. Het is duidelijk één van de rijkste verzamelingen van Europa. Naast de echte fossielen, zijn ook de werken van Margit Szilágyi: sculpturen van prehistorische dieren, te bezichtigen.

Tot 1956 was de mineralogie- en petrologie-afdeling een van de mooiste van de wereld. Jammer genoeg heeft een grote brand deze in 1956 bijna helemaal vernietigd. De recente collectie beslaat vooral de mineralen van de volledige Karpaten en het Pannoonse Bekken. Er zijn zeldzame verzamelingen te zien, waaronder een zeer waardevol epidootkristal van vele honderdduizenden euro's en een stuk maansteen van de Apollo-expeditie.

Tenslotte de antropologie-afdeling. Deze afdeling omvat vooral de archeologie zoals wij die kennen. De collectie bevat ongeveer 20.000 menselijke beenderen, meest van neolithische ouderdom tot de Middeleeuwen. Ook de Hongaarse Neanderthaler-vondsten, uit Subalyuk en Istállóskõ, zijn in het museum te vinden. Nieuw in de collectie en spectaculair zijn de 250 jaar oude doeken van hoge wetenschappelijke waarde, die onlangs in een nog onbekende crypt in de Fehérek-kerk in Vác zijn opgegraven. De doeken en de mummies zijn gebruikt voor onderzoek naar TB die 250 jaar geleden in de streek heerste.

Adressen

- MAFI, Stefánia út 14, Budapest (XIV)
  Openingstijden: 05 jan – 20 dec, don – zon, 10.00 – 16.00 u
  Voor meer informatie: tel. (0036-1) 251 0999;
  e-mail: geo@mafi.hu
  Bibliotheek openingstijden: ma - vrij 9.00 – 15.00 u
  Voor meer informatie: tel./fax: (0036-1) 251-2678)

- Hongaars Natuurwetenschappelijk Museum
  Ludovika tér 6, Budapest (VIII)
  Openingstijden: woe – ma, 10.00 - 18.00 u

Meer informatie

Nemes Márta, 1993, Lechner Ödön Földtani Intézete Budapesten, Budapest (Engels-Hongaarse druk)
www.mafi.hu
www.nhmus.hu

MoveOut voor geologie- en natuurexcursies

MoveOut is een initiatief van Aaike van Oord en Jeroen van der Lubbe. Ze zijn geograaf en geoloog/leraar en houden van de natuur, de aarde en de fysische processen die de aarde en de natuur bepalen. De kennis die ze hierover geleerd en verzameld hebben willen ze graag met anderen delen.
Ze kunnen excursies en reizen organiseren naar zeer uiteenlopende bestemmingen (zoals Hongarije), voor verschillende leeftijdsgroepen en voor verschillende opleidingsniveaus.
De prijzen variëren al naar de eisen van de deelnemers. Ze prefereren excursies voor de wat ouderen onder ons, met goede accommodaties en lekker eten. Voor jongeren kunnen de kosten zeer laag liggen bij overnachting op camping of in jeugdherberg. Neem contact op als u vragen of speciale wensen hebt.

Stichting MoveOut, geopromotie
Livornostraat 35-2, 1055 ZW Amsterdam, tel.: 020 6405530
e-mail: moveout@euronet.nl; website: www.moveout.nu

Boeken en kaarten: een must!

Hongarije is het waard om er goed voorbereid heen te gaan.
In de boekhandel zijn boeken en kaarten in diverse uitvoeringen voorhanden.
Een schat aan informatie geeft de ANWB-reisgids "Hongarije", door H. Hoogendoorn en F. van Ruitenbeek, 1999 (mogelijk is er een nieuwere druk), 384 pag., voor ANWB-leden E 32.95.
Het Hongaars Verkeersbureau is bijzonder actief om het toerisme naar het land te bevorderen. Als u via internet om info vraagt wordt deze u snel toegezonden. Wel wordt u verzocht de portokosten te vergoeden. U kunt uit een lijst met infomateriaal vier gratis drukwerken kiezen, o.a. een Tourist Map 1 : 550.000, waarop u practisch alle plaatsen die in deze Gea genoemd zijn zult kunnen terugvinden.
Het adres is: Hongaars Verkeersbureau; Laan van Nieuw Oost Indië 271, 2593 BS Den Haag; tel. 070 320 9092.
Internet: www.hongaarsverkeersbureau.nl.

Cziraky Kastely Kft in Kenyeri (NW-Hongarije)

Cziraky Kastely Kft is een Hongaarse BV die activiteiten ontwikkelt om de bevolking van Noordwest-Hongarije te helpen bij het opzetten van toeristisch/recreatieve en duurzame landbouwprojecten. Hiermee wordt het economisch draagvlak verhoogd en de vergrijzing en ontvolking van het platteland tegengegaan.
Zo worden wandel- en fietsroutes aangelegd en verwaarloosde monumentale gebouwen opgeknapt.
Ook wordt bemiddeld voor diegenen die in het gebied een eigen boerderij als vakantiebestemming zoeken.
Bij Cziraky Kastely Kft kunt u ook terecht voor huur en verhuur van een vakantiewoning.

Vestigingsadres: Cziraky Kastely Kft;
Ady E. utca 69; 9514 Kenyeri, Hongarije, tel./fax: 0036 95390180.
Contactadres in Nederland: Bosscheweg 80, 5283 WB Boxtel,
tel. 0411 616863; fax: 0411 616862;
website: http://www.kenyeri.nl/Laparete.htm

In de buurt van Kenyeri is trouwens ook een camping: Camping Kenyeri. Zie bovenstaande website. Kenyeri ligt 12 km ten N van Celldömölk en 22 km ten NO van Sarvar.

Bedankt!

Al diegenen die de redactie bijstonden bij de totstandkoming van dit Hongarije-nummer worden van harte bedankt. Deze redactie werd ditmaal aangevuld door Aaike van Oord en Anneke de Jong, die met hun geestdrift vele deuren van Hongarijekenners wisten te openen en pennen in beweging brachten. Zo werden we geholpen door auteurs als Anco Lankreijer en Wim de Vries, door leveranciers van literatuur en te fotograferen objecten als René Fraaye en Wilfred Moorer, door kritische lezers van teksten als Ernst Burke en opnieuw Wim de Vries, door raadgevers als Frank Beunk en Marek Zakrzewski, door vertaler Gábor Windhoffer en determinator Henk Vink. De kleurenfoto's zijn van Anneke de Jong, Aaike van Oord en Piet Stemvers, die ook het scanwerk voor zijn rekening nam. Enkele afbeeldingen komen van het internet.